UTFYLLING UTEN NYTTEVERDI

REGELVERKSHULL OG FREMTIDSØNSKER

Miljøringens høstseminar, Trondheim 17.09.25

Randi Kortegaard Warland, Ragn-Sells AS

INNHOLD

1. Nasjonale mål om økt gjennvinning av rene overskuddsmasser
2. Generelt om kostnytte og samfunnsøkonomiske hensyn
3. Begrepet deponi – misbrukt, elsket og hatet
4. Verdikjedene av overskuddsmasser som ikke fanges opp i SSB sine data
5. Bør man først få på plass gjenvinning av rene masser før man fokuserer på forurenset?
6. Anbefalte virkemidler for å øke gjenvinningsgraden

VÅRE MÅL

- Norge står overfor store avfallsmengder og myndighetene har satt ambisiøse mål for økt materialgjenvinning.
- Regjeringen ønsker at overskuddsmasser skal i større grad bli sett som ressurs, med tydelig statlig rolle.
- Målet må være å sikre råmaterialer som det er for lite av – ikke sant?

PRIORITERING AV VIRKEMIDLER ER NØDVENDIG KOSTNYTTE ANALYSE

- **Gjenvinning er et tiltak – ikke et mål.**
- Hva er så målet?
- **Tiltak bør baseres på premisser og målsetninger om miljønytte, lavt miljøfotavtrykk og samfunnsøkonomisk gevinst.**
- **Både nytte og kostnad til gjenvinning må måles**
- Kritiske råstoffer og råvarer må prioriteres og sikres gjennom målrettede virkemidler.
- Ressurskrevende tiltak bør vurderes, og man må starte med de lavhengende fruktene først.

VIRKEMIDLER
KRAV OG TILRETTELEGGING

- Tidiligere utredninger har belyst at bransjen har manglet tilstrekkelige hjelpemidler, digitale verktøy og god nok kompetanse til å effektivt sortere og registrere materialer for sirkulær bruk. Dette er ansett som fakta og dermed tror myndighetene at bedre digitale løsninger skal hjelpe. Men er det egentlig problemet?

- Eksempel: Kjent tiltak- digital database - sikre økt samhandling og trading av rene overskuddsmasser. Bærum kommune tok initiativ, entprenørene har observert, og nå er digital database lansert uten særlig aktivitet/interesse. Hvorfor?

- Kan det skyldes at utfordringene ligger et helt annet sted? Har man satt i gang tiltak uten å forstå hvordan verdikjedene henger sammen?

- Har man korrekte tall? Vet man egentlig noe om hvilke volum som generes og hvor massestrømmene går?

- **Har man forstått og kartlagt alle verdikjedene og har man kontroll på sporbarhet og dokumentasjon på volum?**

BEGREPSBLANDING OM HVA SOM ER DEPONI

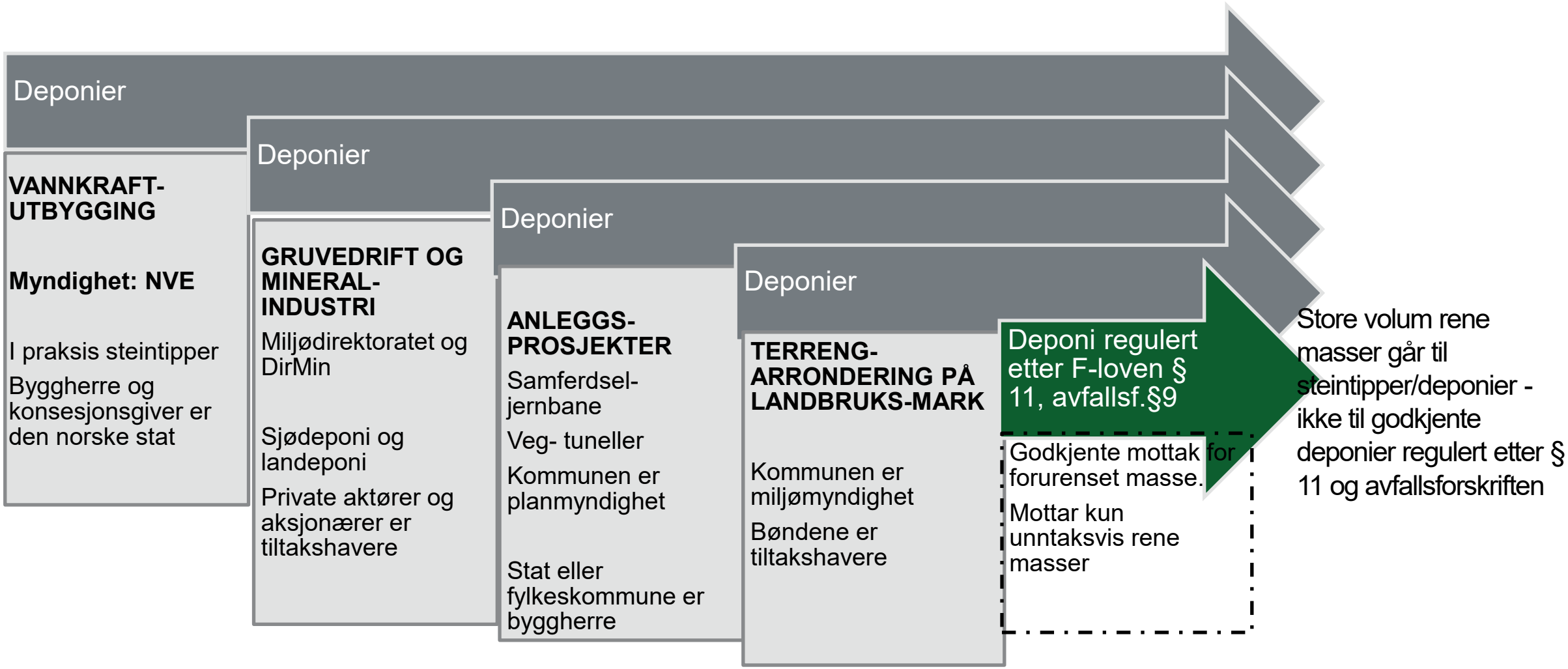

GJENSPEILER SSB DISSE VOLUMENE?

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

- **NEI dessverre**
- Tallene som politikerne og virkemiddel aktører vurderer tiltak på baserer seg på villedende tall
- Anleggsbransjen rapporterer ikke sine volum noe sted- STORE mørketall
- Kun byggemasser i forbindelse med bygg som til dels rapporterer men anleggprosjekter har NULL rapporteringskrav
- Så hva skjer med alle anleggsmassene – rene gravemasser- rene sprensteinmasser?
- Jo de legges på deponier – men ikke de deponiene som er regulert etter § 11 og avfallsforskriften
- Men på massetipper langs jernbane, langs veger, langs
- Regjeringen har et uttalt mål om effektiv og bærekraftig håndtering og gjenbruk av overskuddsmasser, og følge opp at norsk mineralnæring skal bidra til en mer sirkulær økonomi, gjennom økt ressursutnyttelse og at behovet for deponering reduseres til et minimum.
- **Men hvilke deponier bør man da STOPPE først – de godkjente regulerte deponiene eller de som opptar naturareal på bekostning av naturmangfold??**

DILEMMA
STORE VOLUM - INGEN KRAV TIL GJENBRUK AV REN STEIN

NVE

Massedeponi og tipper

En steintipp er ofte et betydelig naturinngrep samtidig som etablerte tipper er en betydelig ressurs. NVE skal godkjenne plassering og uttak av slike massedeponier.

6 / 2015

GOD PRAKSIS

Tippen ved Giken, Sulitjelma følger landskapets former. Fotografert 2011. Foto: Trond Gunnar Blomlie

I de tilfelle massedeponi er en del av en konsesjonsbehandlet utbygging, foreligger det normalt føringer på hvor de ulike deponiene skal lokaliseres. Endelig plassering og utforming skjer gjennom utarbeidelse og godkjenning av detaljerte planer. Det er viktig å velge en lokalisering der tippen på en god måte kan tilpasses landskapet. Mindre tipper er lettere å plassere og tilpasse stedets terrengformasjon. Ved små tunneltverrsnitt beregnes tippvolumet ofte for snaut. Det må også tas hensyn til sårbar og verdifull natur, plantesamfunn og kulturminner i valg

grunnlag for å ta stilling til det eller foreslåtte alternativ. Dalsøkk og forsenkninger i terrenget er ofte gode tipplokaliteter. Vann fra ovenforliggende områder kan føre til omfattende erosjon i tippmassene. Erosjonsskader forebygges ved å anlegge avskjæringsgrøfter for å lede vannet rundt tippområdet. De nye vannvegene må dimensjoneres og erosjonssikres for å tåle flomsituasjoner. Formes tippen med kupert overflate er det viktig å ta hensyn til helningsforhold og avrenning. Masser fra fullprofilboring er svært lett eroderbare og tiltak for å

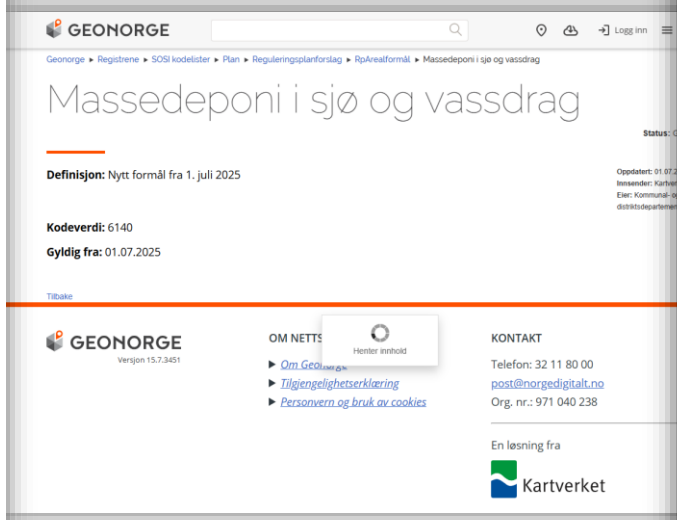

GEONORGE

Logg inn

Geonorge ▸ Registrene ▸ SOSI kodelister ▸ Plan ▸ Reguleringsplanforslag ▸ RpArealformål ▸ Massedeponi i sjø og vassdrag

Massedeponi i sjø og vassdrag

Definisjon: Nytt formål fra 1. juli 2025

Kodeverdi: 6140

Gyldig fra: 01.07.2025

Tilbake

GEONORGE

Versjon 15.7.3451

OM NETTS

Henter innhold

▸ Om Geo
▸ Tilgjengelighetserklæring
▸ Personvern og bruk av cookies

KONTAKT

Telefon: 32 11 80 00
post@norgedigitalt.no
Org. nr.: 971 040 238

En løsning fra

Kartverket

Objekt › Massedeponi i elv

Massedeponi i elv

MO-ED Menneskeskapt objekt i elv

ariabelen angir forekomst eller omfang av areal i elveløp der ikke-stedegne masser er

ært mye av vår arealbruk innebærer flytting av masser, enten fast fjell som blir knust til stein, grus og sand, eks. jord, grus og sand) eller kunstige masser (f.eks. knust betong, asfalt el.l.). Et massedeponi et en ansamlir transportert inn i et nytt område der de blir deponert. Årsaken til at deponiet blir opprettet tas ikke i betrakt mådefremmede masser som dekker marka eller bunnen utgjør et massedeponi uavhengig av massenes ege pprinnelse eller deponeringsstedets egenskaper. Variabelen adresserer massedeponier i elveløp (vegfyllinge gytegrus etc.).

nndeling

Måleskala Tetthetsskala, 2-logaritmisk T1b Tetthet

Måleskala Tetthetsskala, 2-logaritmisk T1c Tetthet

BANE N

Styringssystem

Motfylling og deponering av masser i Glommavassdraget ved Haga, Kongsvingerbanen 2020

RAGNSELLS

KRAV TIL GJENVINNING MÅ FØRST STILLES TIL AKTØRER SOM DUMPER RENE MASSER

- Enormt med volum overskuddsmasser generes i dag som tippes over hele landet – ingen mangel på stein
- Enormt overskudd av kvalitetstein som ingen får krav om å pukke opp og selge – dette fordi de reguleres av planmyndighetene og ikke av mineralmyndighetene
- Krav til gjenvinning av ren stein må komme FØR virkemidler for gjenvinning av forurenset stein
- Mange av massetippene for råstoff opptar areal på bekostning av naturmangfold – bade på land og i sjø
- Tippingen i sjø spesielt er som oftest knyttet til offentlige byggherrer som starter enorme prosjekter med kort tidsramme – det burde ikke tillates. Masseregnskapet må løses og det bør ikke være gratis å dumpe i naturen

BEGREPSBLANDING OM HVA SOM ER DEPONI

Store volum rene masser går til steintipper - ikke til godkjente deponier regulert etter § 11 og avfallsforskriften

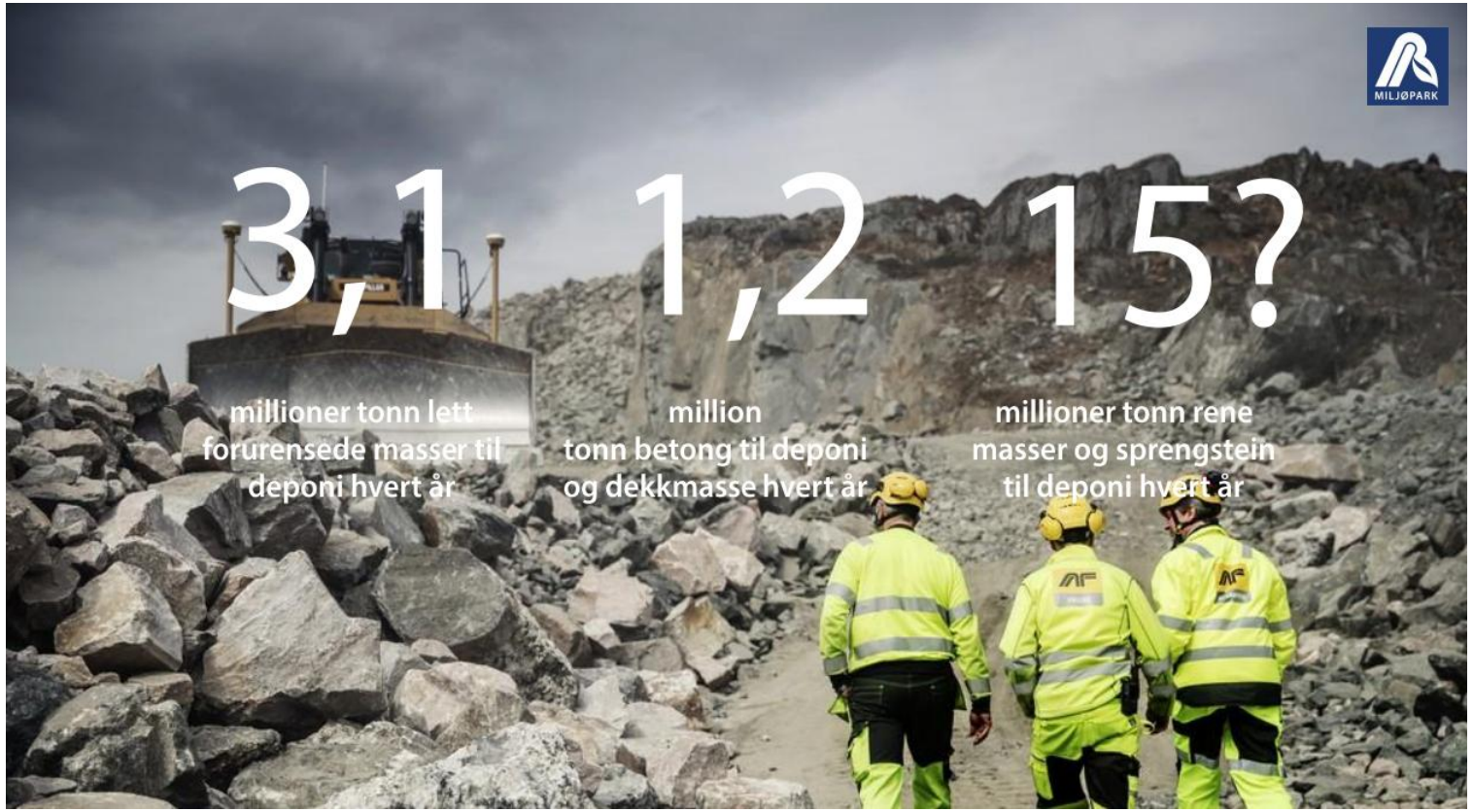

Feil tall om hva som går til deponi etter § 11

- Det er et narrativ.
- Volumene fra anleggsbransjen mangler og massene går helt andre steder
- Mulighet å fange opp en god del volum gjennom BREEAM sertifiseringsløsningen
- Men det burde være krav om at anelggsbransjen MÅ rapportere på volum og hvor massene går – slik at avfallspolitikken blir treffsiker

BUNDEN BRUK AV MATERIALER I B&A

- Materialene blandes med et **bindemiddel** (sement i betong, eller bitumen i asfalt).
- Da blir de en del av et **bundet materiale** som får høyere styrke og fasthet.
  - Tilslag i betong (sand, grus, pukk + sement + vann).
  - Tilslag i asfalt (steinmaterialer + bitumen).

- **Produktkontrolloven gjelder når man produserer produkter**
  - **Statsforvalteren har vist iver for å regulere hva som er tillattt å bruke som innsatstoffer til produkter (hva som kan inngå i asfalt og betong som kommer fra jordvaskeanlegg) – og er en åpenbar rolleblanding**

- Knust stein kan gå som tilslag inn i produksjon av betong og asfalt
- Knust betong som tilslag er ønskelig men har begrensninger på grunn av dokumentasjon og kvalitetsutfordringer
- Gips kan gå inn som gips, Asfalt til asfalt, Steinull til steinull osv.

- **Konklusjon – bunden bruk reguleres av standarder, kontrollrådet og sertifiseringer, og ikke minst av produsentens egne interne krav.**

- **Skal man regulere bruken av aggregater inn i nye produkter må man regulere alle innsatsstoffer til bunden bruk og ikke bare noen, og miljømyndighetene må ikke gå utover sine mandater, overregulere og begrense sirkulære løsninger**

- **End of Waste Directive – har som ambisjon å regulere hvordan avfall blir til produkter i fremtiden – kan kun være en nyttverdi dersom de skiller på fraksjoner - noe Ragn-Sells har spilt inn i høringene som har vært**

UBUNDEN GJENBRUK AV BETONG – EN MILJØRISIKO

Gjenbruk av betong kan utgjøre en betydelig miljørisiko

- Nedknust betong (finstoff) gir giftig avrenning - sigevann fra betong har **pH 10-12**
- Bruk av knust betong som fyllmasse er derfor ikke som stein og utgjør en forurensingsrisiko
- En parameter som er oversett av myndighetene og dermed et forhold som ikke er hensyntatt i regelverksutformingen og i betongforskirften

Kravene i «betongforskriften»

1. **Ingen minstekrav i regelverket på antall prøver** per type konstruksjon eller volum.
   - Jo færre prøver jo mindre sannsynlighet å avdekke miljøfarlig avrettingsmasse, puss, fugemasse
   - Jo mer seriøs miljørådgiver du bestiller, jo flere prøver og dyrere blir det for byggherren. Skal det være slik?
2. **Krav for å hindre kontakt med vann er fraværende**
3. **Ingen krav til å dokumentere volum og innhold i avfallet som benyttes**
4. **Mangler verktøy til å avdekke «endringer»** med volum eller forurensingsgrad i avfallsplanene – og kommunene sier også at de ikke har tid til å prioritere tilsyn
5. **Tilstrekkelig sporbarhet og dokumentasjon mangler**. Tidligere måtte avfallsplanene sendes inn før riving. DIBK begrunnet endringen med besparelser i tid og penger. Kommunene blir da fratatt muligheten og verktøyene til å avdekke mangler, både med volum og forurnesningsgrad i betongen.

➢ **Det bør stilles krav til sporbarhet og dokumentasjon i verdikjeden knyttet til gjenbruk av betong for å sikre at regelverket faktisk overholdes**

➢ **Det bør ikke være slik at man kravene til sirkulære løsninger gjør at vi sirkulærer miljøgifter, i stedet for å levere til godkjente mottak med trygge løsninger for miljøet.**

ANBEFALINGER TIL MYNDIGHETER

- Tydelige krav om **gjenvinningsgrad** for overskuddsmasse for ANLEGGSPROSJEKTER må bør komme på plass
- Det må koste å dumpe i naturen – **etablere et tippavgift for dumping i sjø – tippavgift å etablere steinfyllinger av jomfruelig sprengstein og overskuddsmasser uten at det nyttigjøres**
- Krav til rapportering og etablering av nasjonal database for å få oversikt over håndteringen av fra alle anleggsprosjekter– fra alle departement og myndighetsområder
- **Nedknust betong gir miljøfarlig avrenning** og ubunden bruk bør reguleres mye strengere enn i dag
- **Fokus må være tiltak for å gjenvinne ren stein før man iversetter tiltak for å fremme gjenvinning av forurensede materialer**

Bærekraftige løsninger

Avfallsreduksjon

- Evaluere behovet for å kjøpe noe nytt
- Øke varigheten på produkter
- Reparere

Ombruk/gjenbruk

- Bruke gjenstander som har god bruksverdi på nytt

Material-gjenvinning

- Gjenvinne råstoffer og råvarer
- Verdifulle råstoff
- Kritiske råstoff

Deponering

- Trygg stabilisering av avfall som ikke kan gjenvinnes
- Hindre miljøgifter å komme tilbake i kretsløpet

Takk for
oppmerksomheten ☺
Randi Kortegaard Warland
+47 92 86 83 76
Randi.warland.k@ragnsells.com
RAGN SELLS